

ומשיבים: גיד הנשה הריהו בריה (דבר שלם לעצמו), ושאיני [שונה] דינה של בריה משאר איסורים, שאין היא בטילה ברוב. ועוד שנינו במשנתנו כי בדומה לדין גיד הנשה שהתבשל עם גידים המותרים באכילה, כן הוא דינה של חתיכה של בשר נבלה שהתבשלה עם חתיכות בשר המותרות באכילה. שאם הוא מכיר את החתיכה האסורה, הריהו מוציאה מן התערובת, ואין היא אוסרת את שאר התבשיל אלא אם כן היה בה כדי לתת בו טעם. ושואלים: ותבטיל ברובא [ותיבטל חתיכת בשר האיסור ברוב ההיתר שהתבשל עימה]! הניחא למאן דאמר [זה נוח, אין זו שאלה, לשיטת מי שאומר] כי כל דבר שדרכו לימנות (להימנות. שלפעמים מונים כל יחידה שבו לעצמה) שנינו בו שכל דבר כזה מוגדר כדבר חשוב, ולכן אינו מתבטל ברוב. ואף חתיכות בשר, מאחר שלפעמים הן נימנות כל אחת לעצמה, הריהן נחשבות כדבר חשוב, ולכן אינה מתבטלת. אלא

מסורת הש"ס

- יומא עד, ב. שבויות
- ב. חולין צו, ב. קיט, א.
- זבחים עב, א. ירושלמי ערלה פי"ג הי"ד.
- ביצה ג, ב. יבמות פא, א-ב. זבחים עב, א.

גרסות

- בריה שאני יש בכת"י:
בריה הוא.
ותבטיל בכת"י: ומיבטל.
דבריה היא בכת"י: ומיבטל.
דבריה יש בכת"י: דבריה הוא.

א "וכן חתיכה של נבלה" [וכו']. וְתִבְטֵל בְּרֹבָא! הַנִּיחָא לְמַאן דְּאָמַר: פֶּלַ שְׁדַרְפֹּ וְלִימְנוֹת שְׁנִינֹ, אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר: יָאֵת שְׁדַרְפֹּ לִימְנוֹת שְׁנִינֹ, מַאי אֵיכָא לְמִימַר? – שְׁאֵי חֲתִיכָה – הוֹאִיל וְרֵאוּיָהּ לְהִתְפַּבֵּד בְּהַ לְפָנֵי הָאוֹרְחִים. וְצָרִיכָא, דְּאֵי אֲשַׁמְעִינָן גִּיד – מְשׁוּם דְּבְרִיָּהּ הִיא, אֶבְל חֲתִיכָה – אֵימָא לָא, וְאֵי אֲשַׁמְעִינָן חֲתִיכָה – הוֹאִיל וְרֵאוּיָהּ לְהִתְפַּבֵּד בְּהַ לְפָנֵי הָאוֹרְחִים, אֶבְל גִּיד – אֵימָא לָא, צָרִיכָא.

שאני חתיכה הואיל וראויה להתכבד – ואם תאמר: אם כן אמאי אמר בפרק "הערלי" (יבמות פא, ב) דחתיכה של חטאת טמאה במאה של חטאות טהורות – תעלה: וכי תימא: שאני חתיכה דנבלה דראויה להתכבד לפני אורחין גוים, אבל של חטאת טמאה אסור בהנאה – דהא חתיכת בשר בחלב תנן בפרק בתרא דמסכת עבודה זרה (עד, א), דלא בטלה, אף על גב דאסור בהנאה, כדקאמר התם! ויש לומר: דכל דבר הראוי להתכבד – אם היה מתבטל – חשיב, ולא בטיל. אבל ב"הערלי" (יבמות פא, ב), אפילו התבטל בחטאות טהורות – התם אינה ראויה אלא לכהנים. ולא חשיבא, דכהנים אין מחזיקין טובה זה לזה, שכולן שוין, ד"לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו" כתיב (ויקרא ז). אבל של חטאת בשל חולין, קאמר התם דלא תעלה. ואם תאמר: דמשמע הכא דחתיכת נבלה לא בטלה, ובפרק בתרא דמסכת עבודה זרה (עד, א), משמע דבטלה. דפריך: האי תנא מאי קא חשיב, אי דבר שבמנין קא חשיב – ליתני נמי חתיכת נבלה, ואי איסורי הנאה קא חשיב – ליתני נמי חמץ בפסח! ומשני: דתרתני אית ליה, דבר שבמנין ואיסורי הנאה. ומפרש נמי התם ד"יהי אלו אסורין" – למעוטי דבר שבמנין, ולאו איסורי הנאה. אי נמי: איסורי הנאה, ולאו דבר שבמנין! ויש לומר: דהתם לא קאמר אלא דלא איירי בהו תנא דמתניתין דהתם, ולאו משום דסבר דבטלי. והא דקאמר "למעוטי" – היינו למעוטי, דלא חשיב להו. וכהכי גונא ודרכי היא למעוטי דרבי אושעיא, ולא משום דפליגי. אבל קשה: דכי פריך התם "וליתני נמי חתיכת נבלה!", אמאי לא משני: דלא תני לה, משום דכבר תנא ליה הכא במתניתין. כדמשני התם אהא דפריך התם "וליתני נמי אגוזי פרך ורמוני באדן!", ומשני: הא תנא התם הראוי לערלה וכו'! ויש לומר: דהכי פריך התם: "וליתני נמי חתיכת נבלה", ואי משום דכבר תנא ליה הכא – אם כן, לא ליתני חתיכת בשר בחלב, כיון דכבר אשמועינן הכא דחתיכת איסור לא בטלה משום דהוי דבר שבמנין! ומשני: דההוא תנא תרתני אית ליה. ולפירוש זה צריך לפרש דדבר שבמנין ולא איסור הנאה – בטל לההוא תנא, ולכן לא נקט אלא חתיכת בשר בחלב, ופליג אתנא דהכא.

עיונים

בריה שאני אין הבריה נחשבת "בריה" אלא כשהיא שלימה כבשעת בריאתה. ואולם אם נמנעה הבריה או אחד מאבריה, שוב אין היא מוגדרת כ"בריה". ועוד: שכל דבר שאם יחלק, שוב אין שמו הקודם נקרא עליו. וכגון גיד הנשה, שנקרא כן רק כשהוא שלם, ואולם אם נחתך – שוב אינו נקרא "גיד הנשה", אלא "חתיכת גיד הנשה". ונחלקו ראשונים בהסבר הדברים. יש שכתבו שהכוונה ששם האיסור מתבטל כאשר נחתך הדבר. ולכן, חיטה של איסור טבל, אם תחלק, אמנם מעתה היא לא תיקרא עוד בשם "חיטה" אלא בשם "קמח", ואולם היא תמשיך להיקרא בשם "טבל". ומעתה, אין היא מעיקרה בכלל הגדרת בריה, שהרי שם האיסור ממשיך להיקרא עליה (תוס', רא"ש). ויש שכתבו שהכוונה היא ששם הדבר מתבטל כאשר הוא נחתך. ולכן חיטה של טבל שהתחלקה, אף שאמנם שם האיסור "טבל" עדיין נקרא עליה, ואולם מאחר ואין היא נקראת עוד בשמה הקודם "חיטה", לכן ראויה היתה החיטה להיות בכלל הגדרת בריה (ר"ן). אכן בשל הגדרה נוספת של "בריה" שותבא להלן, אין החיטה נחשבת כ"בריה" לשיטתו).

ועוד הוסיפו ראשונים בהגדרת "בריה": שיהא הדבר אסור מתחילת ברייתו, וכגון גיד הנשה שאסור משעת יצירתו. ואילו שור הנסקל, שאין הוא אסור משעת יצירתו אלא משעה שנגורה עליו סקילה, אינו נחשב כ"בריה" (רש"י להלן קב, ד"ה טמאה, והר"ן כשיטתו). ודנו אחרונים בדבר שלא נאסר מתחילת ברייתו, ואולם לאחר מכן נאסר מחמת עצמו, ולא מחמת דבר אחר, יש שאמרו שהריהו נחשב ל"בריה" (טו"א), ויש שאמרו שהריהו בכלל זה (כרו"פ). ועוד הוסיפו בהגדרת "בריה": שאין זו אלא בדבר שהוא יצור חי או חלק מייצור חי ("ברייית נשמה"), וכגון גיד הנשה. ואולם חיטה של איסור, לא תיחשב כ"בריה" (ר"ן).

למאן דאמר כל שדרכו לימנות שנינו נחלקו (ביצה ג, ב) ר' יוחנן וריש לקיש בדבר זה. שלדעת ר' יוחנן: את שדרכו להימנות שנינו – דבר המיוחד למנין, שאין בני אדם מוכרים אותו באומדן אלא במנין מדויק (רש"י שם, ר"ש ערלה פ"ג מ"ו). ואין המוכר מוסיף לקונה דבר מעבר למה שנמנה במכירה (רש"י זבחים עב, א ד"ה אלא). ואילו לדעת ריש לקיש: כל שדרכו להימנות שנינו – דבר שיש בני אדם המקפידים עליו (בשל חשיבותו ויוקרו) למכור אותו במנין, ואף שאינם מקפידים על כך תמיד אלא לעיתים (ר"ש ערלה שם), והריהו גם לפעמים מוסיפים ונותנים לקונה מעבר למה שנמנה (רש"י זבחים שם).

מחלוקת אמוראים זו היא בפירוש המשנה במסכת ערלה (פ"ג מ"ו ומ"ז) בדינם של חבילות תלתן האסורות משום כלאי הכרם שהתערבו בחבילות אחרות. שלדעת ר' מאיר כל החבילות ידלקו (כדין כלאי הכרם שדינם לשריפת אש). ואילו לדעת חכמים, אין אסורים בתערובת אלא ששה דברים מסויימים שיש להם חשיבות מרובה. ובירושלמי

חתיכה של נבלה – ומכירה. אינה אוסרת – צפליטמה, עד שיהא זה כדי ליתן טעם צרוטב וצקיפה וצמחיכות. אוקי רב אמורא עליה – העמיד מתורגמן לפניו לדרוש ולהשמיע לרצו, שלא ילמדו מרצה צר צר חנה. כיון שנתנה טעם בחתיכה – אמת שהיתה צלזה תמיד. או שנתגלה תחלה עמה קודם שיתן שאר החתיכות בקדרה, ולא היה צו ששים צאיסור, ונתנה הנבלה טעם זה, ואחר כך נתן שאר החתיכות בקדרה. חתיכה – זו שקבלה טעם הנבלה, נעשת נבלה עמה. ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה – וקא סלקא דעתך: מפני שהן מינה – לא צטלי, ואפילו יש צהן כדי צטול שתייהן. רב – דאמר "מפני שהן מינה", כמאן אמרה כו? אפילו לא נתנה טעם – צחתיכה צצנדה – לא צטלה נמי, דהא נבלה גופה מינייהו היא, ולא צטלה. בשקדם וסלקו – לאיסור, וסלקו רוטב קודם שיתן האחרות בקדרה. הלכך, נתנה טעם צראשונה – הרי זו חזרת ואוסרת, ואי לא – צמאי מיחסרי? ואשמועינן דחתיכה עזמה נעשת נבלה לאסור חזרתיה צפליטמה.

ב דרש רבה בר בר חנה: חתיכה של נבלה ושל דג טמא – אינה אוסרת, עד שתתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות. אוקי רב אמורא עליה ודרש: כיון שנתן טעם בחתיכה – חתיכה עצמה נעשת נבלה, ואוסרת כל החתיכות כולן, מפני שהן מינה. אמר ליה רב ספרא לאביו: מפני כמאן אמרה לשמעתיה – פרבי יהודה, דאמר: מין במינו – לא בטיל, מאי איריא פי נתן טעם? אפילו פי לא נתן טעם נמי! – אמר ליה: הכא במאי עסקינן – בשקדם וסלקו. רבא אמר:

תוספות

חתיכה עצמה נעשת נבלה – פירש בקונטרס: שנתבשלה תחילה עמה קודם שנתן שאר חתיכות בקדרה, ולא היה בזה ששים באיסור, ונתנה הנבלה טעם בה. ואחר כך נתן שאר החתיכות בקדרה חתיכה זו שקבלה טעם הנבלה – חתיכה עצמה נעשת נבלה, ואוסרת כל החתיכות כולן, מפני שהן מינה. וקשה לפירושו: דאם כן, גם הרוטב שהיה באותה שעה נאסר מתחלה על ידי טעם הנבלה, ובסמוך משמע דמבטלינן לחתיכות על ידי רוטב, דהוי שאינו מינו. והלא רוטב עצמו נאסר מתחלה ונעשת נבלה, ואוסר כל הרוטב שאחרי כן, מפני שהוא מינו, ויצטרך שיהא ששים בחתיכות שנתן אחרי כן לבטל הרוטב דמעיקרא! אלא יש לומר דמייירי כגון שיש חתיכה של היתר כולה חוץ לרוטב, וחתיכת נבלה מונחת עליה חוץ לרוטב. ונעשת חתיכת היתר נבלה – לפי שכולעת טעם נבלה, דאין בהן ששים לבטל הטעם. ואחרי כן כשמנער הקדרה – אוסרת כל החתיכות, מפני שהן מינה.

ב ועוד בדיני ביטול ברוב של חתיכת איסור שהתבשלה עם חתיכות היתר, דרש רבה בר בר חנה: חתיכה של בשר נבלה, וכן חתיכה של דג טמא, שהתבשלה עם חתיכות היתר, אם מזהה את החתיכה האסורה ומסירה מן התבשיל – אינה אוסרת את התערובת, עד שתתן טעם ברוטב (המיצים היוצאים מחתיכות הבשר והדגים והמתבשל עימן) ובקיפה (פירורים ותבלינים, כבצל ושום, הניתנים בתבשיל להשבת טעמו) ובחתיכות. ונמסר כי אוקי [העמיד] רב בבית המדרש אמורא עליה [מתורגמן עליו, לפניו]. שיחזור על דבריו בקול רם לפני הרבים, להודיע שאין הלכה כדעת רבה בר בר חנה, וכך דרש רב: כיון שנתן האיסור טעם בחתיכה האחרת של היתר שהתבשלה עימה לבדה – אותה חתיכה עצמה נעשת נבלה (ונעשית אסורה לעצמה) ואם תתבשל חתיכה זו עם חתיכות אחרות, הריהי אוסרת את כל החתיכות כולן, מפני שהן מינה של חתיכת ההיתר, ולכך אין היא מתבטלת בהן. ודנו חכמים בדברי רב אלה. אמר ליה [רב] רב ספרא לאביו: מכדי [הרי] רב כשיטת מאן [מי] אמרה לשמעתייה [את הלכתו] זו? כשיטת ר' יהודה בדיני ביטול ברוב, שאמר כי מין איסור שהתערב בהיתר שהוא מינו – לא בטיל [אינו בטל]. אולם אם כן, מאי איריא [מה שייך] מדוע אמר רב את הלכתו זו כי [כאשר, באופן] שהתבשלו חתיכות האיסור וההיתר יחד ונתן טעם האיסור בהיתר? והרי אפילו כי [כאשר] לא התבשלו החתיכות יחד אלא רק התערבו לא נתן טעם נמי [גם כן], לדעת ר' יהודה אין האיסור מתבטל! אמר ליה [רב] אביו לרב ספרא בתשובה: הכא במאי עסקינן? [כאן במה אנו עוסקים]? בשקדם וסלקו את האיסור ממקום בישולו, ושוב אין חתיכת האיסור מעורבת עם חתיכות ההיתר. ולכך, אם הספיקה חתיכת האיסור לתת טעם בהיתר – הרי החתיכה שנתנה בה טעם נאסרת, ואוסרת אחרות. ואם לא הספיקה לתת טעם בהיתר – אין ההיתר נאסר. רבא אמר הסבר אחר לשיטתו זו של רב:

ולכך אין היא מתבטלת בהן. ודנו חכמים בדברי רב אלה. אמר ליה [רב] רב ספרא לאביו: מכדי [הרי] רב כשיטת מאן [מי] אמרה לשמעתייה [את הלכתו] זו? כשיטת ר' יהודה בדיני ביטול ברוב, שאמר כי מין איסור שהתערב בהיתר שהוא מינו – לא בטיל [אינו בטל]. אולם אם כן, מאי איריא [מה שייך] מדוע אמר רב את הלכתו זו כי [כאשר, באופן] שהתבשלו חתיכות האיסור וההיתר יחד ונתן טעם האיסור בהיתר? והרי אפילו כי [כאשר] לא התבשלו החתיכות יחד אלא רק התערבו לא נתן טעם נמי [גם כן], לדעת ר' יהודה אין האיסור מתבטל! אמר ליה [רב] אביו לרב ספרא בתשובה: הכא במאי עסקינן? [כאן במה אנו עוסקים]? בשקדם וסלקו את האיסור ממקום בישולו, ושוב אין חתיכת האיסור מעורבת עם חתיכות ההיתר. ולכך, אם הספיקה חתיכת האיסור לתת טעם בהיתר – הרי החתיכה שנתנה בה טעם נאסרת, ואוסרת אחרות. ואם לא הספיקה לתת טעם בהיתר – אין ההיתר נאסר. רבא אמר הסבר אחר לשיטתו זו של רב:

ולכך אין היא מתבטלת בהן. ודנו חכמים בדברי רב אלה. אמר ליה [רב] רב ספרא לאביו: מכדי [הרי] רב כשיטת מאן [מי] אמרה לשמעתייה [את הלכתו] זו? כשיטת ר' יהודה בדיני ביטול ברוב, שאמר כי מין איסור שהתערב בהיתר שהוא מינו – לא בטיל [אינו בטל]. אולם אם כן, מאי איריא [מה שייך] מדוע אמר רב את הלכתו זו כי [כאשר, באופן] שהתבשלו חתיכות האיסור וההיתר יחד ונתן טעם האיסור בהיתר? והרי אפילו כי [כאשר] לא התבשלו החתיכות יחד אלא רק התערבו לא נתן טעם נמי [גם כן], לדעת ר' יהודה אין האיסור מתבטל! אמר ליה [רב] אביו לרב ספרא בתשובה: הכא במאי עסקינן? [כאן במה אנו עוסקים]? בשקדם וסלקו את האיסור ממקום בישולו, ושוב אין חתיכת האיסור מעורבת עם חתיכות ההיתר. ולכך, אם הספיקה חתיכת האיסור לתת טעם בהיתר – הרי החתיכה שנתנה בה טעם נאסרת, ואוסרת אחרות. ואם לא הספיקה לתת טעם בהיתר – אין ההיתר נאסר. רבא אמר הסבר אחר לשיטתו זו של רב:

כיון שנתן טעם בחתיכה חתיכה עצמה נעשת נבלה ואוסרת נחלקו ראשונים בדינה של חתיכה שבלעה איסור, האם מעתה היא עצמה נעשית כנבילה, ולכן אם התבשלה עם חתיכות אחרות יש לשער פי ששים כנגד החתיכה כולה על מנת להתיר את שאר החתיכות (ר"ת, ר"ז). או שמא צריך לשער רק כנגד האיסור שבלעה חתיכה זו (רבינו אפרים, רשב"א, רא"ש, וכן כתב המ"מ בשיטת הרמב"ם הלכות מאכלות אסורות פ"ט ה"ח). מחלוקת זו היא דווקא בשאר איסורים, ואולם באיסור בשר בחלב, מוסכם על הכל שהבשר שבלע מן החלב, נעשה כגופו של איסור, ויש לשער כנגד כולו. שכן כל אחד ממרכיבי האיסור, הבשר וכן החלב כשלעצמו הריהו היתר, ותערובת שניהם היא היוצרת את גוף האיסור. וטעמו של רב שאסר הריהו כשיטתו שמין במינו אינו בטל, ואפילו באלף. ולכן האיסור הבלוע ונתן טעם בחתיכה, שב ואוסר את כל החתיכות שהתבשלו עימה, ואפילו בשיעור מועט (משנהו). ואולם להלכה נקבע כי מין במינו בטל, ויש לשער כנגד החלק הבלוע.

אורה ההלכה חתיכה של נבלה ושל דג טמא חתיכה של נבלה או של בשר בהמה או חיה או עוף או דג הטמאים, שנתערבה אפילו בכמה אלפי חתיכות היתר – הכל אסור עד שיגביה אותה חתיכה, ואחר כך ישער השאר בששים, שאם לא הגביהה הרי הדבר האסור עומד ולא נשתנה, והחתיכה חשובה אצלו שהרי מתכבד בה לפני האורחים. (רמב"ם שם).

מסורת הש"ס
ד. חולין קח,א.
ה. יבמות פב,א. מנחות כב,ב. כג,א. חולין צח,ב. צט,ב. קט,א. ילק"ש תורה תשי.

גדרות

חתיכה של נבלה ושל דג טמא יש כתי"י שחסרות בהם מלים אלה. ויש בכתי"י: **חתיכה של נבלה וחתיכה של דג טמא.**
ובחתיכות בכתי"י חסרה מלה זו.
כיון שנתן טעם בחתיכה בכתי"י: **אפי' לא נתן טעם אלא בחתיכה.**
החתיכות כולן יש בכתי"י: **החתיכות.**
מאי איריא כי נתן בכתי"י: **למה לי נתן.**
אמר ליה הכא בכתי"י: **הכא.**

החיים

אוקי אמורא עליה בזמן חכמים נהגו להעמיד את האמורא לפני החכם הדורש. האמורא שימש את החכם הן לצורך תרגום דבריו, והן לצורך השמעתם בקול רם של הדברים שאמר החכם בקול נמוך. יש שהאמורא נקרא בשם "מתורגמן". בדרך כלל היה האמורא תלמיד חכם, ואף היה מסביר ומרחיב את דברי החכם שנאמרו לפני כן (ומטעם זה נקראו חכמי התלמוד אמוראים, משום שהם כמפרשים של דברי החכמים – התנאים). לעיתים היו מעמידים אמורא כדי להכריז, כגון לשלול הוראה מוטעית שאמר חכם אחר, או להודיע שחזר בו החכם מהוראה קודמת שהורה.

עיונים

כיון שנתן טעם בחתיכה חתיכה עצמה נעשת נבלה ואוסרת נחלקו ראשונים בדינה של חתיכה שבלעה איסור, האם מעתה היא עצמה נעשית כנבילה, ולכן אם התבשלה עם חתיכות אחרות יש לשער פי ששים כנגד החתיכה כולה על מנת להתיר את שאר החתיכות (ר"ת, ר"ז). או שמא צריך לשער רק כנגד האיסור שבלעה חתיכה זו (רבינו אפרים, רשב"א, רא"ש, וכן כתב המ"מ בשיטת הרמב"ם הלכות מאכלות אסורות פ"ט ה"ח). מחלוקת זו היא דווקא בשאר איסורים, ואולם באיסור בשר בחלב, מוסכם על הכל שהבשר שבלע מן החלב, נעשה כגופו של איסור, ויש לשער כנגד כולו. שכן כל אחד ממרכיבי האיסור, הבשר וכן החלב כשלעצמו הריהו היתר, ותערובת שניהם היא היוצרת את גוף האיסור. וטעמו של רב שאסר הריהו כשיטתו שמין במינו אינו בטל, ואפילו באלף. ולכן האיסור הבלוע ונתן טעם בחתיכה, שב ואוסר את כל החתיכות שהתבשלו עימה, ואפילו בשיעור מועט (משנהו). ואולם להלכה נקבע כי מין במינו בטל, ויש לשער כנגד החלק הבלוע.

מסורת הש"ס

א. מנחות כג.א. חולין קח.א.

ב. זבחים טז.ב. נדה מב.א. תוי"כ פכ"ב, ח. ילק"ש תורה תקפה. תרלה.

גרסות

תימא לא קדם בכת"י: **לא קדם**.

ומינו דבר אחר וכל מין ומינו בכת"י: **במינו דבר אחר וכל מין במינו**.

ושאין מינו בכת"י: **ושאינו מינו**.

מבני יעקב בדפוסי משניות: **על בני יעקב**.

בסיני בדפוסי משניות: **מסיני**.

וסבר רבי יהודה בכת"י: **נוהג בטהורה וסבר ר"י**.

והתניא רבי יהודה אומר יכול יש בכת"י: והתניא יכול.

תהא נבלת עוף טמא מטמא בגדים בבית הבליעה יש בכת"י: **האוכל גיד הנשה של בהמה טמאה היא חייב**.

בגדים בבית הבליעה בכת"י: **בגדים אבית הבליעה**.

החיים

בית הבליעה

בית הבליעה הוא כנראה חלקו האחורי של חלל הפה, ובמיוחד הלוע (pharinx). משעה שהאוכל הגיע למקום זה מעשית פעולת הבליעה אוטומטית ובלתי רצונית. ורק בדוחק רב יכול אדם לנסות כעין פעולת הקאה על מנת שהמזון הנמצא שם לא ייבלע.

אפילו תימא [תאמר] שאמר רב את דבריו באופן זה שלא קדם וסלקו את חתיכת האיסור מן הקדירה לפני שנתן בה את חתיכות ההיתר, בכל זאת שאר החתיכות אסורות, **כי הוי [הרי זה] המקרה** שלפנינו תערובת מין ומינו (החתיכה הנבילה וחתיכת ההיתר שבלעה ממנה) **ודבר אחר** (התבלין והרוטב). וכלל הוא כי בכל תערובת שיש בה מין ומינו **ודבר אחר** שאינו ממינו – **סלק את מינו**, וראה אותו **כמי שאינו** לפנינו, ואותו דבר ההיתר שאין הוא ממינו של דבר האיסור – אם הוא רבה עליו, והרי הוא **מבטלו**. ובמקרה שלפנינו, אף שחתיכת הנבילה כשלעצמה היתה יכולה להתבטל ברוטב ובתבלין, ואולם מאחר שהיא אסרה את חתיכת ההיתר בבליעתה (לפני שעדיין לא התרבו בתבשיל התבלינים והרוטב), הרי הן מעתה כשתי חתיכות נבילה, ואינן מתבטלות.

א משנה איסור גיד הנשה **נוהג דווקא בבהמה ובחיה טהורה, ואינו נהג בבהמה ובחיה טמאה**. ואילו ר' יהודה **אומר**: איסור גיד הנשה **נוהג דווקא בבהמה ובחיה טמאה**. והלא כבר מזמנם של בני **יעקב** אבינו נאסר **גיד הנשה**, וכמבואר בתורה בעקבות מלחמת יעקב במלאך "על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה" (בראשית לב, לב), ובאותה עת עדיין **בהמה טמאה** היתה מותרת להן לישראל, ונאסר מאז גם גיד הנשה של הבהמה (והחיה) הטמאה. **אמרו לו חכמים לר' יהודה**: איסור גיד הנשה בעת מתן תורה **בסיני נאמר**, ואף הכתוב "על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה" נאמר אז, **אלא שנכתב במקומך**, במלחמת יעקב, אבל לא שהאיסור התחיל באותם הזמנים.

ב גמרא שנינו במשנתנו כי נחלקו חכמים בדין גיד הנשה בבהמה ובחיה הטמאה, שלדעת ר' יהודה נהוג איסור זה אף בטמאה. ומשמע כי לדעת ר' יהודה האוכל גיד הנשה של הטמאה חייב משום איסור גיד הנשה, מלבד שחייב משום אכילת טמא? ושואלים על כך: **וסבר** [והאם אסורו **ר' יהודה שאיסור חל על איסור**, ולכך איסור גיד הנשה חל על הדבר **אומר**: **יכול תהא אכילת נבלת עוף טמא מטמא את הבגדים של האדם האוכל בזמן שהיא נמצאת בבית הבליעה שלו**, וכדין האוכל נבלת עוף טהור?

חוליין

ק ע"ב

אפילו תימא בשלא קדם וסלקו – ולא ניתקרי שאר חמיכות אלא משום חמיכת היתר קמיימא. דכל מין ומינו – כגון נבלה ושחוטא. **ודבר אחר** – כגון תזלין ורוטב, מינו דהיתר אינו מצטלו לאיסור ולא מוסיפו. אלא סלקהו כמי שאינו נקדרה זו, ונשארז הנבלה והרוטב, ונצטלה נבלה צרוטב ונקיפה. הלךך נתנה טעם צראשונה תחלה, צעוד שלא רצה

הרוטב עליה, ואחר כך נתן מים וקיפה וחמיכות – נתוספה חמיכה ראשונה על הנבלה. ואוסרת הכל, מפני שזן מיניה, ולא מזו חמיכות לנצטלה, ואף על פי שש צזן יומר מששים. והרוטב לבדו אין צו כדי לנצל שניהס.

משנה ואינו נהוג בטמאה – שאס לכל גיד הנשה של טמאה, למאן דאמר יש צגידין טעם – לוקה משום טמאה, ולאז משום גיד. ולמאן דאמר אין טעם צגידין – פטור מכלום, דנצטורה ען הוא, והמורה חייצה עליו, אכל צטמאה – אינו נוהג. מבני יעקב נאסר – דכתיב (צראשית לב) "על כן" וגו', ועדיין טמאה מותרת להן עד מתן מורה. אמרו לו – פסוק זה שהזכירו עליו, צסיני נאמר, ועד סיני לא הזכירו.

אלא שנכתב צמקומו – לאחר שנאמר צסיני, וכתב וסידר משה את התורה, כתב המקרא הזה על המעשה: על כן הזכירו צני ישראל אחרי כן שלא יאכלו גיד.

גמרא איסור חל על איסור – דקא סלקא דעמך: משום טוונאה ומשום גיד קממייב ליה. הכי גרסינן: יכול תהא נבלת עוף טמא מטמא

בבית הבליעה תלמוד לומר (כז) נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה – מפני שהיא מטמא צאכילה זו, ונצנצלת עוף מיתוקס צמורת כהניס וצמסכת נדה (מג,ג). והכא הכי קאמר: יכול אף נבלת עוף טמא צמשמע? תלמוד לומר "נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה" – מי שאיסורו משום "צל תאכל נבלה" איז אומר לך שצטמא צה, ילא זה שאינו אסור משום נבלה אלא משום עוף טמא. ומדקאמר: אין איסורו משום נבלה, אלמא צצירא ליה לא אחיא איסור נבלה וחיייל לאיסור טמאה!

תוספות

דאיכא למאן דאמר: אפילו נפל שם קיתון של מים לבסוף, רואין ההיתר כאילו אינו, ושאר מים רבים עליו ומבטלין אותו. ולא אמר שיין עצמו של היתר נעשה איסור, ליחשב כאילו הוא יין נסך, ויצטרך מן המים כדי לבטל כל היין. ומיהו יש לומר: דהתם מייירי כגון שלא היה שם יין נסך כדי ליתן טעם בשל היתר

שבבור, ולא נאסר אלא על ידי כל שהוא. וכיון דלא הוי אלא משהו – לא אמרינן חתיכה עצמה נעשת נבלה, כדפרישית לעיל. אף על גב דלא דמי, דלעיל לא אמרינן אלא לענין שלא תאסור האחרות, אבל היא עצמה נאסרה במשהו, וכיון שנאסרה – אסורה לעולם, למאן דאמר (חולין קח,א) אפשר לסוחטו – אסור. ומכל מקום יש לומר: דההוא דשרי בעבודה זרה, אפילו נפלו המים לבסוף, יסבור: אפשר לסוחטו – מותר. והיה מתיר כמו כן חתיכה עצמה. ומדקאמר התם: נפל חמרא דהתירא בגו מיא דאיסורא – בנותן טעם, וכי ליכא נותן טעם – שרי, אין ראיה לפירושו. דאיכא למימר: דאיירי כגון שנפל כל ההיתר בבת אחת, שנתבטל לאלתר האיסור. אבל אם לא נפל בבת אחת – ראושו ראושו נעשה איסור, ועושה יין נסך לאסור הבא אחריו, כדפרישתי בהיך (כיסוי הדס" (חולין פז,א). ולפי פירוש רבינו אפרים ודאי ניחא מה שצוה הכתוב להגעיל כלי מדין, דהשתא וירה שאי אפשר להגעיל בתוך כלי אחר היכי משתריא? הא אין במים ששים לבטל האיסור! ואי שיחזור ומגעילה בשניה – והלא המים הראשונים נעשו נבלה, וחוזרין ואוסרין! ואי לא משערין אלא באיסור עצמו, ניחא. דזה אין לומר: דכשאין בת יומא מגעילין אותה, דהא לא אסרה תורה אלא קדרה בת יומא. ואין ראיה גמורה מכאן, דאיכא למימר דלא אמרה תורה להגעיל אלא כלים קטנים בתוך כלי גדול, שיהיה במים ששים כדי לבטל האיסור. וכתב רבינו יהודה: דנראה לרבינו יצחק להחמיר בדבר, כיון דאין ראיה ברורה.

הוי מין ומינו **ודבר אחר כו'** – אומר רבינו שמואל בן מאיר: דכמו שצריך שיהיה ברוטב כדי לבטל החתיכה דאיסור, כך צריך נמי שיהיה ששים בחתיכה של היתר לבטל מן הרוטב כשיעור שתי החתיכות. דמכיון שנבלע הרוטב בחתיכת האיסור, נעשה נבלה, וכשנפלט אחרי כן ממנה – אוסר שאר הרוטב מפני שהוא מינו. דהכי אמרינן בפרק "כל הבשר" (חולין קח,א) גבי "כזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב", אמר רב: בשר – אסור, חלב – מותר. ואי אמרת: אפשר לסוחטו אסור, אמאי חלב מותר? חלב נבלה היא! פירוש: דחלב שנבלע בבשר – נעשה נבלה, וכשנפלט אחר כך – אוסר את החלב, מפני שהוא מינו.

סלק את מינו כמי שאינו ואת שאינו מינו רבה עליו ומבטלו – הקשה רבינו אפרים: דאמר בפרק "הלוקח בהמה" (בכורות כב,א): הלוקח ציר של עוף הארץ, משיקו במים, וטהור. אי רובא מים – טהר להו בהשקה, ואי רובא ציר – לאו בר קיבולי טומאה הוא, והנך מיעוטא דמים, בטלי ברובא. וקאמר: לא שנו אלא לטבל בו פיתו, אבל לקדרה – מצא מין את מינו וניעור. והשתא היאך ניעור? אמאי לא קאמר: סלק את מינו כמי שאינו, ושאינו מינו, דהיינו הציר, רבה על מים טמאים ומבטלן לעולם, הציר שהוא רוב, מבטל אותם מים הטמאים! ויש לומר: דלא דמי, דהכא אין מינו נאסר אלא מכח האיסור שנתערב בו,

קיונים

סלק את מינו כמי שאינו ו**שאין מינו רבה עליו ומבטלו** כתבו ראשונים שכלל זה לא נאמר אלא באופן שכך אירע הדבר וכבר נוצרה תערובת זו שיש בה מין במינו ודבר אחר. ובאופן זה אומרים אנו כי אין אנו מתייחסים לדבר ההיתר שהוא במינו, והדבר האחר שיש בו שיעור ביטול, מבטל את האיסור. ואולם אין מוסיפים במתכוון דבר אחר לתערובת מין במינו של איסור והיתר, כדי להתירה בכך. שהרי כלל הוא שאין מבטלים איסור לבתחילה. ומשום כך קבעו כי כלי של יין איסור שנתנו בו יין כשר, מועילה נתינת המים ביין בשעת דריכת הענבים בגת למנוע את איסורו בבליעת יין האיסור (אם יש שיעור במים הללו כדי לבטל בו את פליטת יין האיסור הבלוע בכלי). ואולם אין לעשות כן מלכתחילה על מנת להתיר נתינת יין כשר בכלי של יין איסור, ולא נאמרה הלכה זו להתיר את התערובת אלא רק באופן שניתנו בו המים בשוגג (שרית הרשב"א). אכן תמזו המפרשים בדבריהם, שהרי אין נתינת המים בשעת דריכת הענבים נחשבת כביטול איסור לבתחילה, כיון שנתן את המים קודם שנאסר יין זה (ב"י). **בסיני נאמר אלא שנכתב במקומו** שכן כלל הוא בחיוב המצוות שבידינו, שמקורו הוא רק משום ציוויו של הקדוש ברוך הוא על ידי משה רבינו, ולא מחמת האיסור שנאמר בדבר בדורות קודמים. וכך באיסור אכילת אבר מן החי, שאין אנו מצוים בדבר מפני שהקדוש ברוך הוא אסרו ליעקב, אלא מפני שהקדוש ברוך הוא ציווה עליו על ידי משה רבינו כן בסיני. וכיוצא בדבר לענין מצות המילה, שאין אנו מלים מפני שאברהם אבינו מל עצמו וכל אנשי ביתו, אלא מפני שהקדוש ברוך הוא ציווה עליו על ידי משה שנמול עצמו, כדרך שנימול אברהם (רמב"ם פיהמ"ש). ודייקו אחרונים בדבריו שגם לדעת חכמים, החולקים על ר' יהודה, אכן נצטוו בני יעקב מפי אביהם על גיד הנשה, ונהג איסור זה קודם מתן תורה. ואולם אנו מצוים באיסור זה רק מפני שכך נצטווינו בסיני (וכן עולה מדבריו בהלכות מלכים פ"ט ה"א). ויש לומר כי מה שאמרו חכמים לר' יהודה (להלן ק"ב), שלא נקראו "בני ישראל" אלא משעת מתן תורה ואילך, אין הכוונה שלא נאסרו בגיד הנשה עד אז (וכפירוש רש"י), אלא שהאיסור החל עלינו אינו אלא משעת מתן תורה. ולכך נאמר איסור זה "על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה" (בראשית לב, לב) – להורות שציוויו עלינו משעת מתן תורה אין זה מחמת אותו איסור שנאסרו בו בשעתו, מאז מאבק יעקב אבינו במלאך,

